

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra soukromoprávních disciplín

Vznik a zánik manželství

Bakalářská práce

Marriage - Constitution and Termination

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Doc. JUDr. Mgr. Salač Josef Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Martina Cejnarová, DiS.

PRAHA

2022

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne

Martina Cejnarová, DiS.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala panu doc. JUDr. Mgr. Josefovi Salačovi Ph.D. za odborné vedení mé práce, ochotu a vstřícný přístup.

ANOTACE

Jádrem mé práce je rozbor vzniku manželství a jeho zániku, včetně právních následků těchto úkonů podle českého práva. V práci uvádím předpoklady vzniku manželství, včetně možných forem uzavření manželství. Jsou zde popsány zákonné překážky uzavření manželství, rozdíl mezi neplatným a zdánlivým manželstvím. V neposlední řadě uvádím možné varianty zániku manželství a jejich dopad na práva a povinnosti rozvedených manželů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Manželství, rozvod, snoubenci, sňatek, vznik manželství, zánik manželství

ANNOTATION

The core of my work is an analysis of the origin of marriage and its termination, including the legal consequences of these acts under Czech law. In this work I present the preconditions for the origin of marriage, including possible forms of marriage. It describes the legal obstacles to marriage, the difference between invalid and apparent marriage. Last but not least, I present possible variants of marriage dissolution and their impact on the rights and obligations of divorced spouses.

KEYWORDS

Marriage, divorce, fiancés, origin of marriage, termination of marriage

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- CírkZ** - Zákon č. 3/ 2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů
- LZPS** - Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České Republiky, ve znění pozdějších předpisů
- MatrZ** - Zákon č. 301/ 2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů
- ObčZ** - Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- ZoPR** - Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění pozdějších předpisů
- ZoR** - Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- RP** - Registrované partnerství
- ZMPS** - Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
- ZoRP** - Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákon
- ZŘS** - Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

OBSAH

ÚVOD.....	8
1. Manželství	9
1. 1 Pojem manželství.....	9
1. 2 Účel manželství.....	12
2. Vznik manželství.....	13
2. 1 Zasnoubení	14
2. 2 Předodдавkové řízení	15
2. 3 Prohlášení snoubenců	17
2. 4 Sňatečný obřad.....	17
3. Formy sňatku.....	20
3. 1 Občanský sňatek	20
3. 2 Církevní sňatek.....	22
3. 3 Uzavření manželství prostřednictvím zmocněnce.....	23
3. 4 Uzavření manželství v přímém ohrožení života	24
3. 5 Uzavření manželství v cizině.....	25
4. Práva a povinnosti manželů.....	27
5. Zákonné překážky manželství	29
6. Zdánlivé manželství a neplatné manželství	31
6. 1 Zdánlivé manželství	31
6. 2 Neplatné manželství.....	33
7. Zánik manželství.....	35
7. 1 Zánik manželství smrtí	35
7. 2 Prohlášení manžela za mrtvého.....	36
7. 3 Zánik manželství změnou pohlaví.....	37
7. 4 Zánik manželství rozvodem	38

7. 5	Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu	39
7. 6	Rozvod se zjišťováním příčin rozvratu	41
7. 7	Rozvod s tvrdostní klauzuli, ztížený rozvod	42
7. 8	Právní následky zrušení manželství rozvodem	43
7. 9	Příjmení rozvedeného manžela	43
7. 10	Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manželi	44
7. 11	Bydlení po zániku manželství	48
7. 12	Majetková práva a povinnosti při zániku manželství	50
8.	Vývoj sňatečnosti v letech 2010- 2020	52
9.	Úvahy de lege ferenda.....	54
	Závěr.....	56
	Seznam použité literatury.....	60

ÚVOD

V mé bakalářské práci zpracovávám téma vzniku manželství a jeho zániku, včetně právních následků těchto úkonů. Z tohoto důvodu je práce rozdělena do osmi kapitol, ve kterých se zabývám jednotlivými kroky této problematiky.

Vývoj manželství probíhal společně s vývojem lidské společnosti. Dle mého názoru bylo manželství v minulosti důležitější, než je dnes a to zejména z důvodů ekonomických či z důvodu společenského postavení. Účelem manželství je založení rodiny, výchova dětí, aby rodina poskytovala svým členům ekonomické zajištění či sociální status. Oba faktory, jak ekonomický, tak sociální, byly důležitější pro ženy a děti, neboť je jisté, že pozice dětí nemanželských byla v těchto směrech ztížená. Rodina byla také širší, než je dnes. Širší příbuzenstvo hrálo v životě rodiny důležitou roli. Pro současnou rodinu, která je tvořena rodiči a dětmi, význam manželství jako takového není tak zásadní jako v minulosti, nicméně manželství je stále bráno jako důležité a vstup do manželství je zásadní životní krok.

Manželství je v současné době v České republice dobrovolným svazkem mezi jedním mužem a jednou ženou, který upravuje jejich vzájemná práva a povinnosti, a který zároveň upravuje práva jejich dětí.

De lege ferenda věnuji úvahám nad manželstvím osob stejného pohlaví, jejichž manželství není v současné době v České republice uzákoněné, nicméně je předmětem diskuzí v politickém i veřejném prostoru.

Manželství je třeba vnímat v kontextu s ostatními jevy a vývojem světa. Svět se neustále mění, a s ním se mění i situace rodiny a manželství. Rodina, respektive manželství je ovlivňováno změnami jako žádná jiná instituce.

1. Manželství

Manželství je právní a společenská instituce, která zasahuje do sociální, morální, kulturní, duchovní i ekonomické roviny. V každé lidské společnosti existuje uznávaný typ svazku, uzavřený mezi mužem a ženou, který se nazývá manželství.

1.1 Pojem manželství

Pojem manželství je ve světě vykládán různorodě, především v účelu, náplni, ale i v tom, kdo jej smí uzavírat a za jakých podmínek. Tradice uzavření manželství, práva a povinnosti, způsob výběru partnera, počet a pohlaví partnerů i právo do manželství vstoupit a vystoupit z něj se liší v závislosti na kultuře nebo náboženství, ale i historicky v rámci těchto samotných náboženství a kultur.

Pojem manželství je uveden v zákoně č. 89/ 2012 Sb., občanském zákoníku v § 655 (dále jen ObčZ), jako trvalý svazek muže a ženy, vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon, jehož účelem je založení rodiny, řádná výchova dětí a v neposlední řadě poskytování vzájemné pomoci a podpory.¹

Pojem manželství jako definice právního pojmu se vyvíjel v návaznosti na měnící se právní úpravy rodinného práva.

V českých zemích bylo manželství uzavíráno až do počátku 19. století výlučně prostřednictvím církevních sňatků. Oblast manželských vztahů se řídila právem kanonickým. Kanonické právo považovalo manželství za trvalý a posvátný svazek. „*Dikce „co bůh spojil, člověk nerozlučuj“ vystihovala podstatu této právní úpravy.*“²

V roce 1811 vešel v platnost obecný zákoník občanský č. 946/1811 Sb. V oblasti institutu manželství „*stanovil všechny povinné kroky k uzavření*

1 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění

2 PLECITÝ, Vladimír a Josef SALAČ. *Základy rodinného práva*. 1. vyd. Praha: EUROUNION, 2001. ISBN 80-7317-002-7. str. 19

*manželství, stanovil překážky sňatku a definoval státem uznatelné příčiny rozvodu od stolu a lože.“*³ Vymezení manželství dle obecného zákoníku občanského bylo postaveno na § 44 založení rodinných poměrů manželskou smlouvou. V tomto případě dvě osoby různého pohlaví vyslovily vůli žít v zákonném společenství. Tyto osoby se vzájemně zavazovaly plodit děti, vychovávat je a rovněž si navzájem poskytovat podporu a pomoc.

Právní úprava obecného zákoníku občanského byla doplněná a pozměněná prvorepublikovou legislativou, tzv. manželskou novelou (zákon č. 320/1919 Sb.), která na našem území platila až do roku 1950, kdy nabyl účinnosti zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném (dále jen ZoPR). Jeho vzor následoval zákon o rodině č. 94/1963 Sb. (dále jen ZoR), účinný od 1. 4. 1964 a platil až do roku 1992, kdy byl dílčím způsobem novelizován (č. 234/1992 Sb.), především v případě (znovu)zavedení církevní formy uzavírání manželství, které bylo rovnocenné s formou občanskou.

V roce 1998 dochází k novelizaci ZoR č. 91/1998 Sb. Tímto zákonem byl pojem manželství definován jako trvalé společenství muže a ženy, které může být založeno pouze za podmínek stanovených zákonem. V dnešním pojetí ObčZ v § 655 pojem „společenství“ nenalezneme, neboť bylo nahrazeno pojmem „svazek“. Dle § 3 ObčZ v návaznosti na Listinu základních práv a svobod (dále jen LZPS) přiznává manželství zvláštní zákonnou ochranu.⁴

Tato ochrana je zakotvena v článku 32 LZPS a stanoví, že „rodčovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky. Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva. Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím

3 PAVELKOVÁ ČEVELOVÁ, Zuzana. Historie manželství v Čechách: Jaký byl recept na domácí štěstí?. *100+1* [online] 2018 [20. 1. 2022]. ISSN 1804-9907. Dostupné z:

<https://www.stoplusjednicka.cz/historie-manzelstvi-v-cechach-jaky-byl-recept-na-domaci-stesti>

4 KOROLOVÁ, Nikol. *Vznik a zánik manželství*. Plzeň, 2016. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická, Katedra občanského práva, Vedoucí diplomové práce: JUDr. Kristýna Spurná [online]. [15. 1. 2022]. Dostupné z: <https://otik.zcu.cz/bitstream/11025/23968/1/R11M0153P.pdf>, str. 14

soudu na základě zákona. Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu, podrobnosti stanoví zákon.“⁵

Těmito změnami byl samotný obsah zákona o rodině výrazně novelizován, čímž se jeho úprava srovnala s evropskými standardy.

I když zákon uvádí v § 655 definici „*manželství jako trvalý svazek muže a ženy*“⁶, existuje v našem právním řádu i možnost uzavření zvláštní formy svazku a to mezi dvěma osobami stejného pohlaví. V tomto případě se jedná o registrovaném partnerství, které je definováno v zákoně č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství (dále jen ZoRP). Tento zákon definuje RP jako trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví, které vzniká prohlášením před matrikářem na vybraných matričních úřadech, zapisuje se do knihy partnerství a musí být učiněno tak, aby projev vůle byl souhlasný, svobodný a úplný.⁷ Tento výše uvedený zákon byl zanesen do našeho právního řádu, neboť „*požadavek na existenci tohoto zákona vyplýval nejen z ustanovení článku 3 LZPS, který zaručuje základní práva bez ohledu na pohlaví, ale také z článku 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (Evropská úmluva o lidských právech), zaručující právo na respektování rodinného a soukromého života.*“⁸

Dalším možným svazkem je společné soužití muže a ženy bez uzavření manželství. V praxi je takové soužití známé pod pojmem nesezdané soužití. Muže a ženu, kteří sdílejí společnou domácnost bez uzavření manželství, nazýváme druhem a družkou. Toto soužití zákon nijak neupravuje, pouze v § 920 ObčZ jsou upravena práva těhotných žen a matek v rámci nároku na výživné či jiných majetkových práv.⁹

⁵ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění

⁷ Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákon

⁸ KOROLOVÁ, Nikol. *Vznik a zánik manželství*. Plzeň, 2016. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická, Katedra občanského práva, Vedoucí diplomové práce: JUDr. Kristýna Spurná [online]. [15. 1. 2022]. Dostupné z: <https://otik.zcu.cz/bitstream/11025/23968/1/R11M0153P.pdf>, str. 14 -15

⁹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 46

1. 2 Účel manželství

Dle § 655 ObčZ je „*hlavním účelem uzavření manželství založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*“¹⁰ Rodinu zákonodárce nikde nedefinuje, jelikož pojem rodina není subjektem právních vztahů a nedisponuje právy ani povinnostmi.

Zákon v § 655 klade důraz na obvyklý účel manželství, současně respektuje vznik manželství, vstupuje-li do něho muž a žena vyššího věku, tedy ne za účelem založení rodiny. Účelem tohoto svazku je poskytnutí si vzájemné pomoci a podpory.

Z praxe můžeme vyvodit, že k uzavření manželství dochází i z jiných důvodů, které ObčZ nedefinuje. „*Rodina plní ve společnosti nezastupitelnou funkci. Tradičně, zejména v sociologické literatuře se uvádějí funkce jako reprodukční neboli biologická, funkce ekonomická, funkce socializační (postupné začleňování dítěte do společnosti) a funkce emocionální (rodina jako útočiště před okolním světem).*“¹¹

U členů rodiny a to i u příbuzných členů rodiny, předpokládáme vzájemnou pomoc a odpovědnost. V praxi tuto solidaritu vidíme nejvíce mezi rodiči a prarodiči při výchově dětí, ale i naopak při pomoci starším členům rodiny.

¹⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění

¹¹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 47

2. Vznik manželství

V České republice je možné uzavírat manželství od 18 let věku, a s povolením soudu od 16 let věku s tím, že taková osoba je plně způsobilá k právním úkonům.

Obecný výklad vzniku manželství stanoví, že manželství může vzniknout jen mezi mužem a ženou (§ 655 ObčZ) a zároveň stanovuje za jakých předpokladů a náležitostí tyto osoby mohou vstoupit do manželství. Jedná se o osobní předpoklady, kdy se má za to, že neexistují překážky na straně snoubenců, dále pak náležitosti sňatečného projevu vůle, což představuje v první řadě existenci svobodného a úplného souhlasného projevu vůle a v neposlední řadě musí být dodrženy náležitosti procedury, tedy formální náležitosti.

Právní úprava stanovuje základní předpoklady vzniku manželství, mezi které patří dobrovolnost, monogamie, trvalost, rovnost, autonomie vůle, solidarita, ochrana slabší strany a rozlučitelnost.¹²

Jelikož nám ObčZ říká, že manželství lze uzavřít projevem vůle muže a ženy, můžeme z výše uvedeného dedukovat, že manželství smí uzavřít pouze osoby opačného pohlaví a to na základě dobrovolnosti.

Zásada dobrovolnosti se zakládá na dobrovolném ústním souhlasu. V případě vynuceného souhlasu pod pohrůzkou či fyzickým násilím nebo uzavření manželství smlouvou je takto uzavřené manželství neplatné. V uzavření manželství taktéž nemohou bránit rodiče, neboť se jedná o třetí osoby a jejich nesouhlas není právní překážkou pro vznik manželství.¹³ V případě, že jsou naplněny podmínky, které vyžaduje platný právní řád, vzniká na uzavření manželství právní nárok a platí zde autonomie vůle subjektů. V případě zániku, konkrétně rozvodu manželství, tato autonomie neplatí. Rozhodující je souhlas či nesouhlas soudu.

¹² HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 45

¹³ PLECITÝ, Vladimír a Josef SALAČ. *Základy rodinného práva*. 1. vyd. Praha: EUROUNION, 2001. ISBN 80-7317-002-7. str. 20

Manželství můžeme uzavřít před státním orgánem nebo u státem registrované církve formou sňatečného obřadu. Jedná se o veřejné uzavření manželství před příslušným oddávajícím, za přítomnosti dvou svědků, kde snoubenci navzájem vysloví svobodný, souhlasný a shodný sňatečný projev vůle. Oddávající položí otázku, zda spolu chtějí snoubenci vstoupit do manželství. „*Kladnou odpovědí obou, zejména slovem „ano“, resp. vyslechnutím sňatečného projevu vůle, manželství vznikne.*“¹⁴ V případě občanského sňatku je místo konání určeno obcí. Místo církevního sňatku je určeno vnitřními předpisy dané církve. Snoubenci jsou povinni předložit příslušnému orgánu platné doklady, prokazující jejich totožnost, plnoletost, státní občanství, právní volnost. Pokud některý ze snoubenců byl již v manželství, dokládá rozsudek soudu o rozvodu, popřípadě úmrtní list.

V případě, že nejsou při vzniku manželství dodrženy zákonem povinné náležitosti a předpoklady, je manželství soudem prohlášeno za neplatné. Jako možný příklad mohu uvést svazek manželský, který vznikne mezi mužem a ženou v příbuzenském vztahu v přímé linii. Manželství sice vznikne se všemi právními následky, nicméně je soudem prohlášeno za neplatné, jelikož ObčZ neumožňuje uzavření manželství mezi mužem a ženou v příbuzenském vztahu v přímé linii.

2.1 Zasnoubení

Zasnoubení je veřejné příslibení sňatku mezi mužem a ženou a to oběma snoubenci. Zasnoubení má význam ryze společenský, nicméně pojem snoubenci se objevuje v § 656 ObčZ a jsou za něj považováni muž a žena, kteří hodlají vstoupit do manželství.

Již v okamžiku zasnoubení by měli snoubenci znát navzájem své majetkové, osobní i rodinné poměry a zdravotní stav. Je to okamžik, od kterého by měli začít

¹⁴ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9., str. 50

řešit praktické otázky svého budoucího společného života jako je bydlení, finanční zabezpečení, výchova dětí z předchozích vztahů apod., a měla by mezi nimi na tato témata panovat shoda.¹⁵

Zásnuby bývaly v minulosti významnou událostí spojenou s formalitami, z nichž první byla žádost o ruku nevěsty, zasnubní hostina s veřejným ohlášením sňatku a předání zasnubního prstenu.

Tyto formality s moderní dobou ustoupily, ale v dnešní době s popularitou sociálních sítí význam zasnoubení jako ohlášení sňatku znovu roste. Zasnoubení nemá právní závaznost. Pokud není manželství uzavřeno, např. z důvodů zrušení zasnoubení ze strany jednoho ze snoubenců, není možné, aby se jeden ze snoubenců manželství domáhal. Snoubenec se ale může domáhat vrácení zasnubního daru nebo požadovat náhradu škody, která vznikla úmyslným chováním druhého snoubence, např., kdy je zaplácena hostina, ubytování pro svatební hosty a další náklady svatby a snoubenec se k domluvenému svatebnímu obřadu nedostaví s tím, že do manželství vlastně vstoupit nechce nebo že celé zasnoubení nebylo myšleno vážně. V tomto případě, by se jeden ze snoubenců mohl dle § 2072 -2075 ObčZ domáhat vrácení daru pro nevděk.¹⁶

2.2 Předoddavkové řízení

K tomu, aby mohlo dojít k uzavření manželství, zákon stanovuje, že „manželství může uzavřít každý, pokud mu v tom nebrání zákonná nebo jiná překážka.“¹⁷ Právě proto, aby v praxi nedocházelo k porušování zákonných překážek, upravuje zákon tzv. předoddavkové řízení, které je v dikci matričního úřadu, v jehož správním obvodu je manželství uzavíráno. K provedení předoddavkového řízení jsou snoubenci povinni předložit matričnímu úřadu

¹⁵ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9., str. 51

¹⁶ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9., str. 48

¹⁷ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9., str. 49

dotazník k uzavření manželství, ale i doklady totožnosti, rodné listy, doklady o státním občanství, v případě ovdovělých osob i úmrtní list zemřelého manžela nebo registrovaného partnera. Pokud je některý ze snoubenců rozveden, musí doložit rozsudek o rozvodu předešlého manželství či zániku RP (§ 33 MatrZ).

Stanovené doklady, které jsou snoubenci povinni předložit matričnímu úřadu, se nepředkládají v případě, pokud si uvedené skutečnosti může ověřit matriční úřad z jím vedené matriční knihy, ze základního registru obyvatel, z informačního systému evidence obyvatel, z informačního systému cizinců, z informačního systému evidence občanských průkazů nebo z informačního systému evidence cestovních dokladů.¹⁸

„Zákon tradičně stanoví, že orgán veřejné moci může předloženi stanovených dokladů prominout, je-li jejich předloženi spojeno s těžko překonatelnou překážkou.“¹⁹

Může se jednat o případ, kdy jeden ze snoubenců je cizinec a má status uprchlíka nebo osoba žádající v České republice o azyl. U takové osoby může matriční úřad prominout doklady osvědčující sňatečnou způsobilost. Doklady totožnosti je tato osoba povinna předložit vždy.²⁰

Předoddavkové řízení má za cíl zamezit vzniku neplatných manželství a z tohoto důvodu byla uzákoněna obligatornost pro občanský i církevní sňatek. Při splnění požadovaných náležitostí matriční úřad ukončí předoddavkové řízení stanovením termínu občanského sňatku, v případě církevního sňatku je předoddavkové řízení ukončeno vydáním osvědčení o sňatečné způsobilosti.²¹

Předoddavkové řízení se nekoná v případě uzavření manželství v přímém ohrožení života.

¹⁸ Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů

¹⁹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 50

²⁰ VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3. str. 114

²¹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 50

2.3 Prohlášení snoubenců

Před vyjádřením svého kladného sňatečného projevu vůle učiní snoubenci ještě další prohlášení, která jsou součástí sňatečného obřadu.

Snoubenci jsou povinni prohlásit, že jim nejsou známy okolnosti vylučující uzavření manželství, že zvážili úpravu budoucích majetkových vztahů, uspořádání budoucího bydlení a hmotné zajištění rodiny po uzavření manželství.²² Dále jsou snoubenci při uzavírání manželství před matričním úřadem nebo oprávněným orgánem církve povinni souhlasně prohlásit, zda příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným, zda si ponechají svá dosavadní příjmení nebo zda spolu s příjmením společným bude jeden z nich užívat na druhém místě příjmení předchozí. Bylo-li předchozí příjmení složeno ze dvou příjmení, může být na druhém místě užíváno a uváděno jen jedno z nich.²³

Smyslem těchto prohlášení je zamezení porušení zákonných povinností, neboť v případě zamlčení závažných skutečností jako je např. závažná choroba se může obelhaný snoubenec domáhat náhrady nemajetkové újmy.²⁴

2.4 Sňatečný obřad

Nová právní úprava ObčZ nahradila termín svatební obřad novým termínem sňateční obřad, který vyjadřuje proces uzavření manželství formou občanského i církevního sňatku. Jádrem sňatečného obřadu je položení otázky, zda spolu snoubenci vstupují do manželství ze své svobodné vůle a kladná odpověď obou snoubenců.

„Zákon stanoví pravidlo, že oddávající (k tomu viz § 658 ObčZ) položí otázku, zda spolu chtějí vstoupit do manželství. Kladnou odpovědí obou, zejména

²² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění

²³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění

²⁴ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 51

slovem „ano“, resp. vyslechnutím sňatečného projevu vůle, manželství vznikne. Novinkou je skutečnost, že manželství již nevzniká pouze sňatečným prohlášením, ale svobodným a úplným souhlasným projevem vůle snoubenců, že spolu vstupují do manželství.“²⁵

Manželství může vzniknout i jinak, než slovy, tedy pouze za předpokladu existence sňatečné vůle snoubenců. Např. může jít i o nějaký rituál, který je typický pro určitou oprávněnou církev.²⁶

I když zákon nedefinuje termín sňatečný obřad, v ustanovení § 656 odst. 2 ObčZ nalezneme přesně definované požadavky. Jedná se o požadavek veřejnosti, slavnostnosti, přítomnosti dvou svědků a případné požadavky na přítomnosti tlumočnicka.

„Pokud je snoubenec nebo osoba, která chce vstoupit do partnerství, neslyšící, němý nebo nemluví nebo nerozumí česky, je nutná při prohlášení o uzavření manželství nebo vstupu do partnerství přítomnost tlumočnicka. Účast tlumočnicka zajišťuje jeden ze snoubenců nebo osob, které chtějí vstoupit do partnerství, na vlastní náklady, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak. Bez přítomnosti tlumočnicka nelze prohlášení o uzavření manželství nebo o vstupu do partnerství v těchto případech učinit. Nejde-li o tlumočnicka jmenovaného ministrem spravedlnosti nebo předsedou krajského soudu, musí tlumočnick složit slib do rukou matrikáře, a to ve znění slibu podle zákona o znalcích a tlumočnících.“²⁷

Sňatek je uzavírán na veřejném místě za přítomnosti oddávajícího, místně příslušného matrikáře, snoubenců a dvou svědků, čímž je požadavek veřejnosti splněn. Svědci musí být zletilí a svéprávní.

Slavnostní forma uzavření manželství je dána důstojným projevem oddávajícího, slavnostním slibem manželství, výměnou snubních prstenů

²⁵ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 50

²⁶ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 50

²⁷ Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů

a prvním manželským polibkem. Tato slavnostnost je výrazem důležitosti, kterou lidé manželství přisuzují od dávných dob.

3. Formy sňatku

Zatím co předchozí kapitola se věnovala zákonným předpokladům a požadavkům pro vznik manželství jako takového, tato kapitola bude pojednávat o zákonných formách uzavření manželství.

Z historického pohledu musím konstatovat, že v minulých dobách měla hlavní a zásadní vliv na vývoj společnosti a manželství křesťanská církev. K uzavření manželství docházelo převážně v kostele za požehnání duchovního.

Do roku 1918, byly v České republice uzavírány sňatky na základě obecného zákoníku občanského, který upravoval obligatorní formy sňatku.

K velkému zvratu dochází v roce 1919, hovoříme zde o tzv. manželské novele, která poprvé právně upravila a dávala možnost výběru mezi občanským a církevním sňatkem. Později byla tato možnost zrušena, a to až do roku 1992, kdy byly obě formy uzavření manželství zrovnoprávněny novelou ZoR. Dále pak dle novely ZoR č. 91/1998 Sb., dochází ke změně formulace civilního sňatku na sňatek občanský.

Právní úprava vzniku občanského a církevního manželství je v České republice obsažena v ObčZ v ustanovení § 656 - 676.

3.1 Občanský sňatek

Česka právní úprava dle § 657 odst. 1 ObčZ hovoří o občanském sňatku v případě, kdy je manželský slib vysloven před orgánem veřejné moci, který je oprávněn vykonat sňatečný obřad za přítomnosti matrikáře. Ustanovení § 658 ObčZ výslovně vymezuje, který orgán veřejné moci je oprávněný k přijetí souhlasného prohlášení snoubenců o vstupu do manželství.

„Prohlášení o uzavření manželství musí snoubenci učinit před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části

hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které jsou matričním úřadem.“²⁸

Prohlášení o uzavření manželství je však možné učinit i v případě, že starosta, místostarosta nebo pověřený člen zastupitelstva obce, městská část hlavního města Prahy, městský obvod nebo městské částí územně členěných statutárních měst nejsou matričním úřadem. V takovém případě lze učinit prohlášení o uzavření manželství, je-li jeden ze snoubenců přihlášen k trvalému pobytu v jeho správním obvodu. Jak již bylo zmíněno, prohlášení o uzavření manželství musí být učiněno za přítomnosti matrikáře, který je místně příslušný. Pokud by tato podmínka nebyla dodržena, manželství by pro porušení zákonné podmínky právně vůbec nevzniklo, jednalo by se o tzv. zdánlivé manželství.²⁹

ObčZ taktéž upravuje místo konání občanského sňatku a to dle § 663 odst. 1, které určuje orgán veřejné moci. Nejčastěji jsou občanské sňatky uzavírány v oddací síni v budově obecního úřadu nebo na jiném místě, které se pro tuto činnost používá. Vzhledem k tomu, že ObčZ přihlíží k vůli snoubenců o provedení obřadu na jiném místě, například formou zahradní slavnosti, popř. na památných místech a je zde dodržena slavnostní forma, veřejnost a přítomnost dvou svědků, úřad této žádosti vyhoví.³⁰

²⁸ VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3. str. 114 -115

²⁹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 54

³⁰ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 55

3. 2 Církevní sňatek

Jak již bylo zmiňováno v úvodní kapitole, prohlášení o uzavření manželství mohou snoubenci učinit od roku 1992 před příslušným orgánem církve, před osobou pověřenou oprávněnou církví nebo oprávněnou náboženskou společností. Církev nebo oprávněné náboženské společnosti mohou vykonávat obřady s církevními sňatky pouze v případě, že jsou registrované podle zákona 3/2002 Sb. CírkZ. Uzavírání církevních sňatků upravuje zvláštní právní předpis, který je uveden v § 7 odst. 1 písm. c) CírkZ. Pokud bylo manželství uzavřeno před orgánem neregistrované církve nebo náboženské společnosti, manželství by pro porušení zákonné podmínky právně vůbec nevzniklo a jednalo by se o tzv. zdánlivé manželství.³¹

Osobou pověřenou k provádění sňatku je dle § 658 ObčZ oddávající, který je stanoven vnitřními předpisy dané církve nebo náboženské společnosti. S odkazem na § 663 odst. 2 ObčZ se vnitřními předpisy církve se řídí i místo konání, případná místní příslušnost a také se zde přihlíží k vůli snoubenců o provedení obřadu na jiném místě. V každém případě je zde povinnost souhlasného prohlášení, že spolu snoubenci vstupují do manželství.³²

Nicméně církevní sňatek může být dle § 666 ObčZ uzavřen až po předložení osvědčení o sňatečné způsobilosti vydané matričním úřadem, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno. Sňatečná způsobilost obsahuje náležitosti o tom, že snoubenci splňují všechny stanovené podmínky pro vznik manželství a od jehož vydání neuplynulo více než šest měsíců. Uplynutím této lhůty pozbývá osvědčení o sňatečné způsobilosti platnost. Pokud by tato podmínka nebyla dodržena, manželství by pro porušení zákonné podmínky právně vůbec nevzniklo a jednalo by se o tzv. zdánlivé manželství.³³

³¹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 54 - 55

³² HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 54

³³ a) HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 60

b) VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3. str. 116

„Byl-li uzavřen církevní sňatek, je oddávající povinen doručit matričnímu úřadu do tří pracovních dnů od uzavření manželství, v jehož správním obvodu bylo manželství uzavřeno, protokol o uzavření manželství s uvedením skutečností podle jiného právního předpisu.“³⁴

V dnešní době se často setkáváme s případy, kdy jeden ze snoubenců požaduje církevní sňatek a druhý občanský sňatek. V tomto případě budeme postupovat dle § 670 ObčZ, který upravuje vzájemný vztah mezi církevním a občanským sňatkem a to tak, byl-li uzavřen občanský sňatek, nemá následný náboženský obřad právní následky. Jednalo by se například o náboženské obřady, které jsou významově hodnotné, ale pouze z hlediska příslušné církve. Byl-li uzavřen církevní sňatek, pak již nelze uzavřít občanský sňatek, neboť nelze po sobě konat dva obřady se stejnými právními následky.³⁵

3. 3 Uzavření manželství prostřednictvím zmocněnce

Právní úprava v České republice připouští uzavření manželství i v takovém případě, kdy snoubenci neprohlašují svoji vůli osobně a současně, ale prostřednictvím zmocněnce. Zmocněnec projeví za snoubence sňatečný projev vůle. Zmocněnec může zastupovat snoubence bez ohledu na pohlaví, tzn., že zmocněnec žena může uzavřít manželství jménem muže a naopak. Jedná se však o výjimečné případy, jako jsou např. špatný zdravotní stav snoubence, pobyt jednoho ze snoubenců ve vězení či dlouhodobý pobyt v zahraničí.³⁶

Uzavření manželství prostřednictvím zmocněnce je možné při splnění určitých podmínek, jelikož na povolení sňatku v zastoupení není právní nárok. O povolení rozhoduje příslušný krajský úřad. K žádosti o povolení musí snoubenec předložit doklady, které jsou žádány k uzavření manželství

³⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění

³⁵ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9 str. 55

³⁶ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9 str. 55

dle § 33 MatZ a písemnou, úředně ověřenou plnou moc, která musí obsahovat zákonem stanovené náležitosti dle § 669 ObčZ.³⁷

Plnou moc lze dle § 669 odst. 3 ObčZ odvolat. Toto odvolání je platné pouze pokud „*dozví-li se o něm druhý snoubenec dříve, než učiní svůj sňatečný projev vůle (§ 669 odst. 3 ObčZ).*“³⁸

Církevní sňatek můžeme také uzavřít v zastoupení, ale jen u té církve, která uzavření manželství zmocněncem povolí.

3. 4 Uzavření manželství v přímém ohrožení života

Nový občanský zákoník myslí i na situace, je-li život jednoho nebo obou snoubenců v přímém ohrožení života a existuje-li předpoklad, že by se nedožili obvyklého sňatku. Toto ustanovení bylo historicky převzato z obecného zákoníku občanského.

Jedním z předpokladů pro zrychlený proces uzavření manželství v přímém ohrožení života je stav zřejmého a přímého ohrožení života. Takovým snoubencům je umožněno uzavření manželství s určitými ústupky. Dalším důležitým předpokladem je, že je snoubenec schopen rozpoznat důsledky svého jednání, že mu nejsou známy okolnosti bránící v uzavření manželství a že do manželství vstupuje dobrovolně, tedy že v době prohlášení o vstupu do manželství je plně svéprávný, jelikož náležitosti sňatečného projevu vůle musí být splněny bez výjimek. Snoubenci mohou uzavřít manželství před každým orgánem veřejné moci dle § 11a odst. 4 MatZ. Snoubenci, kteří uzavírají občanský sňatek v době přímého ohrožení života, nemusí předkládat předepsané dokumenty a taktéž zde odpadá povinnost přítomnosti

³⁷ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9 str. 55 - 56

³⁸ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9str. 56

matrikáře. U církevních sňatků je taktéž možno využít úlev v podobě nedoložení osvědčení o sňatečné způsobilosti dle § 677 odst. 2 ObčZ.³⁹

Vzhledem k tomu, že zákon nestanovil, jak se tento stav prokazuje či zjišťuje, posouzení uzavření manželství v přímém ohrožení života je v přímé dikci orgánu, který jej provádí.

3. 5 Uzavření manželství v cizině

V předchozích částech kapitoly moje práce pojednávala o podmínkách uzavření manželství na území České republiky. Tato část kapitoly bude pojednávat o podmínkách uzavření manželství státního občana České republiky mimo území České republiky. Občan České republiky může uzavřít manželství před diplomatickou misí nebo konzulárním úřadem České republiky dle § 668 ObčZ.

„Občan České republiky může uzavřít manželství v cizině oběma formami, občanskou i církevní formou a to i před tamním příslušným orgánem. Zvláštní zákon stanoví, že způsobilost uzavřít manželství a podmínky jeho platnosti se řídí právním řádem státu, jehož je tato osoba občanem; forma uzavření manželství se řídí právním řádem státu, jehož je tato osoba občanem; forma uzavření manželství se řídí právním řádem státu platným v místě, kde se manželství uzavírá (§ 48 ZMPS).“⁴⁰

Po občanovi České republiky, který uzavírá manželství v cizině je požadováno tzv. vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, které vydává místně příslušná matrika, podle trvalého bydliště. Manželství uzavřené v cizině také vzniká sňatečným projevem vůle. Jeho vznik je evidován v České

³⁹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 56 - 57

⁴⁰ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9 str. 57

republice. Je zapisováno na základě § 42 MatrZ do tzv. zvláštní matriky, kterou vede Úřad městské části Brno- střed a má pouze evidenční charakter.⁴¹

„Je-li život snoubence přímo ohrožen, může sňatečný obřad provést každý orgán podle § 658, popřípadě jiný úřad stanovený jiným právním předpisem, a to na kterémkoli místě; to platí obdobně i pro církevní sňatek. Mimo území České republiky může sňatečný obřad provést také velitel námořního plavidla plujícího pod státní vlajkou České republiky nebo velitel letadla zapsaného v leteckém rejstříku v České republice a je-li alespoň jeden ze snoubenců státním občanem České republiky rovněž velitel vojenské jednotky České republiky v zahraničí.“⁴²

⁴¹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9 str. 57

⁴² Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník v posledním znění*

4. Práva a povinnosti manželů

Se vznikem manželství vznikají mezi manželi vzájemně si rovná práva a rovné povinnosti, která nalezneme v občanském zákoníku. Z povahy věci je rozlišujeme na osobní a majetková práva a povinnosti.

§ 687 ObčZ upravuje osobní práva a povinnosti, a říká že: „*manželé mají rovné povinnosti a rovná práva*“ a „*manželé jsou si navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti.*“⁴³

Osobní práva a povinnosti jsou postavena na morálních principech a na morálním základě. Ustanovení § 688 ObčZ stanovuje, že každý z manželů má zákonné právo na to, aby mu druhý manžel sdělil informace o svých příjmech, svém majetku a svých studijních a pracovních aktivitách i plánech.⁴⁴

Právo na informace manžela je soudně vynutitelné, neboť pokud nemáme povědomí o činnosti druhého manžela, tak z podstaty věci nemůžeme rozhodovat o zásadních rodinných záležitostech.

„*S tím dále souvisí ustanovení, podle kterého je každý z manželů povinen při volbě svých pracovních, studijních a podobných činností brát zřetel na zájem rodiny, druhého manžela a nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti a které žije spolu s manželi v rodinné domácnosti, popřípadě dalších členů rodiny (§ 688 a 689 ObčZ).*“⁴⁵

V rámci majetkových práv a povinností je nadále stanoveno, že „*každý z manželů přispívá na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti podle svých osobních a majetkových poměrů, schopností a možností tak, aby životní*

⁴³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění

⁴⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění

⁴⁵ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9 str. 64

úroveň všech členů rodiny byla zásadně srovnatelná. Poskytování majetkových plnění má stejný význam jako osobní péče o rodinu a její členy (§ 690 ObčZ)⁴⁶

„Stěžejním pojmem manželského majetkového práva zůstává i nadále společné jmění manželů jako zákonný majetkový režim, který je možné smluvně zcela vyloučit, resp. modifikovat jak před uzavřením manželství, tak za trvání (§ 708 a násl. ObčZ).“⁴⁷

Mezi další povinnosti, které ObčZ stanovuje, je vzájemná vyživovací povinnost mezi manželi a to v rozsahu zajištění stejné hmotné a kulturní úrovně (§ 697 a násl.).

ObčZ nadále upravuje povinnost manželů obstarávat běžné a ostatní záležitosti rodiny (§ 694), na kterých se mají manželé vzájemně dohodnout (§ 692) a podílet se na nich společně nebo je obstarávat jednotlivě (§ 693).

„V běžných záležitostech rodiny právní jednání jednoho manžela zavazuje a opravňuje oba manžele společně a nerozdílně; to neplatí, sdělil-li manžel, který právně nejednal, předem třetí osobě, že s právním jednáním nesouhlasí. Také soud může na návrh manžela pro něho vyloučit následky budoucího právního jednání druhého manžela vůči třetím osobám. Taková opatření se netýkají právních jednání, jimiž manžel obstarává běžně nezbytné životní potřeby rodiny a jejích členů, zejména dětí, které nenabýly plné svéprávnosti.“⁴⁸

„V ostatních záležitostech rodiny právní jednání jednoho manžela zavazuje a opravňuje oba manžele společně a nerozdílně, dal-li druhý manžel k právnímu jednání manžela souhlas; ustanovení § 692 odst. 2 se použije obdobně. Nedovolá-li se však manžel, který s právním jednáním druhého manžela nesouhlasí, pomoci soudu předem, může se dovolat neplatnosti takového právního jednání.“⁴⁹

⁴⁶ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9 str. 64 - 65

⁴⁷ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9 str. 65

⁴⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění

⁴⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění

5. Zákonné překážky manželství

Jak již bylo zmíněno, pro uzavření manželství je nutné splnit celou řadu zákonných požadavků. V této kapitole se budu věnovat zákonným překážkám uzavření manželství.

První z překážek uzavření manželství je nedostatečný věk. ObčZ v § 672 stanovil, že do manželství nemůže vstoupit nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti. Existuje však výjimka, kdy soud takové osobě starší 16 let sňatek povolí nebo nezletilý nabude svéprávnosti přiznáním soudem. Nicméně k této výjimce může dojít pouze na základě důležitých důvodů. Nejčastějším důvodem povolení sňatku osobě mladší 18 let je těhotenství. V tomto případě soud posuzuje i duševní vyspělost, přístup k životu atd.⁵⁰

Pokud dojde k uzavření manželství osoby starší 16 let a mladší 18 let bez povolení soudu, manželství vznikne. Takové manželství by bylo soudem prohlášeno za neplatné, a to na návrh každé osoby, která na tom má právní zájem.⁵¹

Zákon také stanovuje, že manželství nemůže uzavřít osoba, které byla sňatečná svéprávnost odebrána. Nicméně v případě, že osobě byla omezena svéprávnost v jiné než sňatečné oblasti, taková osoba může manželství uzavřít, aniž by musela podstoupit řízení o povolení uzavření manželství.⁵²

V českých zemích je od 11. století právní normou vyžadována monogamie manželství a proto se požadavek monogamie jeví jako naprosto přirozený. Tento požadavek tedy tvoří další překážku v uzavření manželství, která je zakotvena v § 674 ObčZ, a to tak, že *„manželství nemůže uzavřít osoba, která již dříve uzavřela manželství, ani osoba, která již dříve vstoupila do registrovaného partnerství nebo jiného obdobného svazku uzavřeného v zahraničí, a toto*

⁵⁰ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4. str. 21

⁵¹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 61

⁵² HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 61

manželství, registrované partnerství nebo jiný obdobný svazek uzavřený v zahraničí trvá.“⁵³

Případy, kdy by manželství chtěla uzavřít osoba, která již v platném manželství nebo partnerství je, by však mělo vyloučit předdodavkové řízení. Pokud by však přesto došlo k uzavření manželství s porušením této zákonné překážky, může být prohlášeno za neplatné.⁵⁴

Další klíčový předpoklad uzavření manželství je neexistence příbuzenského vztahu v přímé linii. Tato podmínka již byla zakotvena v obecném zákoníku občanském v roce 1811. Okruh osob, které mají mezi sebou zakázáno uzavřít manželství je přesně vymezen v § 675 - § 676 ObčZ. Jedná se o předky, potomky a sourozence, přičemž nezáleží, zda se jedná o příbuzenství založené na pokrevním poutu nebo vzniklo osvojením. Manželství vzniklé mezi biologickými příbuznými je vždy prohlášeno za neplatné.⁵⁵

Vyjma biologického příbuzenství se za zákonnou překážku vzniku manželství považuje i uměle vytvořený příbuzenský vztah jako je svěření dle § 953, pěstounská péče § 958 nebo poručenství § 928. Nicméně dovršením věku 18 let se dítě stává zletilým. Právní vztahy jako poručenství, svěření či pěstounská péče zanikají, tudíž pominou i zákonné překážky uzavření manželství.⁵⁶

⁵³ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník v posledním znění*

⁵⁴ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 62

⁵⁵ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 62

⁵⁶ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 63

6. Zdánlivé manželství a neplatné manželství

6.1 Zdánlivé manželství

Pojmem zdánlivé manželství zákon označuje takový stav manželství, které kvůli porušení zákona při uzavření manželství vůbec nevzniklo, i když se může zdát, že existuje. Od počátku nemá žádné právní účinky a soud je může prohlásit za zdánlivé ex-offo (§ 678).⁵⁷

ObčZ v § 677 uvádí, že manželství nevznikne, pokud existuje alespoň u jedné z osob absence projevů vůle (souhlasu) o vstupu do manželství nebo nebyly splněny náležitosti sňatečného obřadu, které jsou pro vznik manželství nezbytné.⁵⁸

*„Jde-li o sňatečný obřad, za zákonné náležitosti, na kterých je třeba bezvýhradně trvat, a v důsledku nenaplnění kterých by manželství nevzniklo, je možné považovat v souladu s důvodovou zprávou právě „flagrantní porušení zákonných ustanovení o formálních náležitostech sňatku“, např. nekompetentní orgán; zdánlivé manželství však nezpůsobí fakt, že sňatečný obřad nebyl dostatečně slavnostní anebo svědek nebyl plně svéprávný či chyběl vůbec.“*⁵⁹

Jako další důvod zdánlivosti manželství lze uvést, že manželství nevznikne v případě, kdy jeden ze snoubenců trpěl duševní poruchou, která mu bránila v projevení úplného a svobodného souhlasu, resp. projevu sňatečné vůle vůbec.⁶⁰

Za zdánlivé manželství se taktéž považuje uzavřené manželství před orgánem neoprávněné církve nebo *„chybí-li osvědčení matričního úřadu, že snoubenci splnili všechny požadavky zákona pro uzavření manželství.“*⁶¹

⁵⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění

⁵⁸ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4. str. 22

⁵⁹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 59

⁶⁰ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 59

⁶¹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 60

Další příkladem, kdy manželství nevznikne, je uzavření manželství osob stejného pohlaví, jelikož dle ObčZ se jedná o trvalý svazek muže a ženy (§ 655).

„Z povahy věci vyplývá, že pokud manželství vůbec nevznikne, nevyvolává žádné statusové a sním spojené následky. Mezi mužem a ženou tak nevznikají žádné vzájemné povinnosti a práva typická pro manžele jak v rovině osobní, tak majetkové. Nicméně s ohledem na závažnost věci a fakt, že mnohdy spolu muž a žena žijí jako manželé v dobré víře, zákonodárce nově stanoví pravidla, podle kterých je třeba postupovat, pokud tato situace nastane (§ 679 ObčZ).“⁶²

V okamžiku kdy soud rozhodne, že manželství není, neprodleně rozhoduje o určení otcovství ke společnému dítěti a stanoví práva a povinnosti rodičů. Práva i povinnosti muže a ženy k majetku se posuzují jednotlivě podle své povahy. Zároveň se bere zřetel na muže a ženu, kteří jednali v dobré víře dle § 679 ObčZ. Nicméně nelze-li jinak, použije se ustanovení o bezdůvodném obohacení.⁶³

⁶² HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 58

⁶³ a) Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník v posledním znění*

b) NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4. str. 22 - 23

6. 2 Neplatné manželství

O neplatném manželství hovoříme tehdy, pokud bylo uzavřeno v rozporu se zákonnými překážkami. Takto uzavřené manželství vznikne a na rozdíl od zdánlivého manželství má právní následky. Manželství je považováno za platné do té doby, dokud není soudem prohlášeno za neplatné. Soudní řízení o neplatnosti manželství se řídí zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (ZŘS) a pokud je soudem formou rozhodnutí manželství prohlášené za neplatné, stále je považováno za neukončené. Soud rozhoduje o neplatnosti manželství na „návrh každého, kdo má na tom právní zájem“ dle § 680 ObčZ.⁶⁴ Návrh může podat jeden z manželů, potomci, ale i dědici.

Posuzování majetkových vztahů v rámci společného jmění manželů či společného nájmu bytu, které vznikly během neplatného manželství, jsou posuzovány jako po rozvodu ve smyslu ObčZ. Soud nemůže prohlásit manželství za neplatné v případě, že již zaniklo nebo došlo k jeho konvalidaci.⁶⁵

Na návrh jednoho z manželů, soud prohlásí manželství za neplatné, pokud byl jeden ze snoubenců donucen ke sňatečnému projevu vůle ať už fyzickým nebo psychickým nátlakem ze strany druhého snoubence nebo jinou osobou. Za neplatné manželství je taktéž považováno, pokud byl manžel uveden v omyl ve smyslu totožnosti druhého snoubence. Soud taktéž může prohlásit manželství za neplatné v případě, že zaniklo na základě smrti jednoho z manželů dříve, než skončilo řízení o neplatnosti manželství zahájené na návrh druhého manžela. Potomci nebo dědicové zemřelého manžela, který podal návrh na soud o neplatnosti manželství, mohou podat návrh na soud, aby manželství prohlásil za neplatné do jednoho roku od smrti.⁶⁶

Podmínka podání návrhu na zahájení řízení o neplatném manželství je zde stanovena na jeden rok ode dne, kdy se dotčený manžel dozvěděl o pravém

⁶⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník v posledním znění*

⁶⁵ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4., str. 24

⁶⁶ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4., str. 23

stavu věcí, nebo kdy tak mohl učinit, pokud byl například omezován na svobodě jednání druhým manželem.⁶⁷

Ve výjimečných případech může dojít k řízení i bez návrhu, tedy ex – offo dle § 685 ObčZ. Jedná se o svazky, které zásadně porušují zákonné zásady ve smyslu ohrožení veřejného pořádku nebo jsou trestné povahy. Prvním takovýmto případem je porušení zásady principu monogamie, kdy jeden z manželů vstoupil do manželství, registrovaného partnerství nebo jiného obdobného svazku uzavřeného v zahraničí.⁶⁸

Druhou překážkou k uzavření manželství je existence biologického nebo právního příbuzenského vztahu, kdy bylo manželství uzavřeno mezi předkem a potomkem, mezi sourozenci a taktéž mezi osobami, jejichž příbuzenství vzniklo na základě zákona a to osvojením. Případná náprava, konvalidace není možná u porušení principu monogamie, zániku manželství v případě smrti nebo biologického příbuzenství. V případě poručenství, svěření nebo pěstounství, zákon konvalidaci umožňuje vždy, a to nabytím svéprávnosti.⁶⁹

Pokud by došlo k uzavření manželství osobou starší 16 a mladší 18 let bez povolení soudu, dochází zde také k porušení zákonné překážky manželství. Na návrh každé osoby, která má na tom právní zájem, soud prohlásí manželství za neplatné. Nicméně zákon v této věci nabízí možnost konvalidace, která spočívá v dovršení věku 18 let, v případě, kdy manželství zanikne smrtí jednoho z manželů nebo početím dítěte, které se narodí živé.⁷⁰

⁶⁷ a) Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník v posledním znění*

b) HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 58 - 60

⁶⁸ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4. str. 23 - 24

⁶⁹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 62 - 63

⁷⁰ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 61

7. Zánik manželství

Předchozí kapitola se věnovala tomu, za jakých zákonem stanovených podmínek je možné uzavřít manželství. V této kapitole se budu věnovat zániku manželství, které může zaniknout pouze z důvodů, které jsou také stanoveny zákonem (§754). Důvody pro zánik manželství jsou smrt jednoho z manželů, prohlášení manžela za mrtvého, rozvod manželství a s nabytím účinnosti nového občanského zákoníku i změna pohlaví manžela.

7.1 Zánik manželství smrtí

Občanský zákoník nám říká, že v případě smrti prvního z manželů manželství zaniká. Nicméně se v praxi můžeme setkat i se situací, kdy manželé zemřou v důsledku společného úrazu, např. při leteckém neštěstí, autonehodě, požitím závadných potravin apod. Při této události není zřejmé, který z manželů zemřel jako první, a proto se tyto případy řeší v § 27 ObčZ a má se za to, že manželé zemřeli oba současně. Jedná se o tzv. vyvratitelnou domněnku.⁷¹

Je logické, že manželství po smrti jednoho z manželů nemůže z povahy věci nadále existovat. ObčZ rozlišuje smrt člověka na základě důkazů smrti nebo v případě hromadného neštěstí je aplikována tzv. domněnka smrti, na základě které dochází k prohlášení za mrtvého. Smrt člověka je běžně konstatována na základě listu o prohlídce zemřelého vystaveného lékařem. Na základě ohledání je stanoven den úmrtí. Jako důkazní prostředek o smrti člověka je matričním úřadem vystaven úmrtní list, který je zároveň veden v knize úmrtí. Kniha úmrtí eviduje veškeré identifikační údaje o zemřelém, jako je jméno osoby, datum narození a smrti, místo narození, místo smrti, rodné číslo, trvalé bydliště, údaje o druhém manželovi, popřípadě o registrovaném partnerovi a v neposlední řadě datum zápisu a podpis matrikáře.⁷²

⁷¹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 107

⁷² NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4. str. 24

7.2 Prohlášení manžela za mrtvého

Je-li prokázané, že daná osoba se pohybovala v místě neštěstí, například na základě svědeckých výpovědí ostatních účastníků nebo očitých svědků, nebo je-li prokázané, že žádná osoba neštěstí nepřežila, rozhodující správní orgán, tedy soud, prohlásí člověka na základě rozhodnutí z moci úřední (ex-offo) za mrtvého. V rozhodnutí soudu o prohlášení manžela za mrtvého je určeno datum smrti. Nové manželství pozůstalého manžela může být uzavřeno až po nabytí právní moci tohoto rozhodnutí, aniž by riskoval obvinění z bigamie. Místo úmrtí je určeno na základě toho, zdali byly nalezeny ostatky člověka či nikoli. V případě nalezení ostatků, i když není přesně známo, kde tento člověk zemřel, se považuje místo, kde byly ostatky nalezeny. Pokud ostatky nejsou nalezeny, za místo smrti se považuje poslední místo, kde naposledy pobýval živý.⁷³

Soud může člověka prohlásit za mrtvého, není-li pochyb, že daný člověk zemřel, na návrh osoby, která prokáže, že má na tom právní nárok. Zejména se jedná o jeho manžela i osoby blízké, spoluvlastníky nebo společnosti, ve kterých měl zemřelý účast.⁷⁴

V případě osoby, která opustí své bydliště a není o ní známo, kde se nachází, soud na návrh osoby, která prokáže, že má na tom právní zájem, ji prohlásí za zemřelou, ale nejdříve po pěti letech od konce roku ve kterém došlo k prohlášení za nezvěstného. Samozřejmě zde platí podmínka neexistence indicií o tom, že by daný člověk žil.⁷⁵

Soud také může prohlásit za mrtvého člověka, který nebyl prohlášen za nezvěstného. Jedná se osoby, které opustí své bydliště a není o nich známo, kde se nachází. Tento člověk je prohlášen za mrtvého po sedmi letech od konce roku, v němž existovala poslední informace, z níž je zřejmé, že byl ještě naživu.

⁷³ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4. str. 24 - 25

⁷⁴ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4. str. 25

⁷⁵ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4. str. 25

Nezvěstnou osobu mladší 18 let nemůže soud prohlásit za mrtvou dříve než by dovršila věku 25 let.⁷⁶

Zákon také pamatuje na případy, kdy člověk prohlášený za mrtvého se objeví živý. V takovémto případě se k prohlášení jednoho z manželů nebo partnerů za mrtvého o smrti manžela nepřihlíží a daná osoba nabývá veškerých práv a povinností. Nicméně nový občanský zákoník stanovil, že manželství či registrované partnerství, které zaniklo na základě prohlášením manžela nebo partnera za mrtvého, se neobnovuje.⁷⁷

7.3 Zánik manželství změnou pohlaví

Změnu pohlaví člověka definuje zákon v § 29 ObčZ následovně:

„Změna pohlaví člověka podle § 29 nastává chirurgickým zákrokem za současného znemožnění reprodukční funkce a přeměny pohlavních orgánů. Platí, že dnem změny pohlaví je den uvedený v potvrzení vydaném poskytovatelem zdravotních služeb. Osobní majetkové poměry ani osobní stav se tak nemění, změna pohlaví na ně nemá vliv. Nicméně manželství nebo registrované partnerství tímto zaniká. O povinnostech a právech muže a ženy, jejichž manželství zaniklo, ke společnému dítěti a o jejich majetkových povinnostech a právech v době o zániku manželství platí obdobně ustanovení o povinnostech a právech rozvedených manželů ke společnému dítěti a o jejich majetkových povinnostech a právech v době po rozvodu. Ohledně péče o společné dítě rozhodne soud, a to i bez návrhu.“⁷⁸

⁷⁶ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4. str. 25

⁷⁷ NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4. str. 25 - 26

⁷⁸ Fulsoft.cz.: *Komentář zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 29*. [online]. [20. 2. 2022]. <https://www.fulsoft.cz/33/komentar-zakona-89-2012-sb-obcansky-zakonik-29-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EtuvCojP1DmnWo4O-Y18zWMDdNk9dhgAQ/>

7. 4 Zánik manželství rozvodem

Pojem „rozvod“ byl do našeho právního řádu zanesen zákonem č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, který nabyl účinnosti k 1. 1. 1950.

Do té doby byl na našem území uplatňován obecný zákoník občanský, který umožňoval rozvod manželství od stolu a lože nebo tzv. rozlukou. Na základě obecného zákoníku občanského byl zánik manželství rozlukou umožňován pouze nekatolíkům, neboť znamenal rozvod manželství se všemi právními následky. Manželům katolické víry, kteří uzavřeli církevní sňatek, byl umožněn rozvod od stolu a lože, což znamenalo právní trvání manželství, ale manželé spolu nemuseli žít.⁷⁹

Díky manželské novele, kterou obsahoval zákon č. 320/1919 Sb., dochází ke zmírnění podmínek v rámci zániku manželství. Manželská novela i nadále rozlišovala zánik manželství rozvodem od stolu a lože a rozlukou. Katoličtí manželé již mohli na základě taxativně stanovených důvodů manželství ukončit.

Zákonem č. 265/1949 Sb., o právu rodinném., který nabyl účinnosti k 1. 1. 1950, došlo k ustálení terminologie, tak, jak ji známe dodnes. Pojem rozvod rozlukou byl nahrazen pojmem rozvod.

Jak je uvedeno výše, právní úprava rozvodu prošla dlouhodobým vývojem. Rozvod manželství je v České republice nejčastější způsob zániku manželství ještě za života člověka. V České právní úpravě lze manželství rozvést pouze na základě kvalifikovaného rozvratu. Zákon stanoví, že manželství může být rozvedeno *„je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení (§755 odst. 1 ObčZ).“*⁸⁰ Pro stanovení kvalifikovaného rozvratu soud zjišťuje různé příčiny, které mohou být objektivního i subjektivního charakteru. Nejčastěji se jedná o opakované nevěry

⁷⁹ Wikipedie.cz: *Rozluka* [online] [20. 1. 2022] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Rozluka>

⁸⁰ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 109

jednoho z manželů, finanční, sexuální neshody, rozdílnost povah či zájmů nebo alkoholismus.⁸¹

Česká republika rozvádějícím se manželům nabízí dvě formy rozvodu. Manželé si mohou vybrat rozvod bez zjišťování příčin rozvratu. Jedná se o situaci, kdy manželé podávají návrh na rozvod společně a jsou dodrženy další zákonné předpoklady, např. existence majetkové smlouvy po dobu rozvodu. Druhou variantou je rozvod se zjišťováním příčin rozvratu.⁸²

7.5 Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu

Prvním typem rozvodu je rozvod bez zjišťování příčin rozvratu. Jedná se o tzv. smluvený rozvod, kdy oba manželé souhlasí s rozvodem. Tímto způsobem je možný rozvod pouze za předpokladu, kdy jsou manželé schopni se dohodnout v otázkách vztahů týkajících se nezletilých nesvéprávných dětí, majetku a bydlení. I nadále se z teoretického hlediska nejedná o rozvod na principu dohody, ale o rozvod na principu kvalifikovaného rozvratu. Nicméně, i když se v praxi setkáváme s pojmem smluvený rozvod, jsou zde zákonem kladeny podmínky a povinnosti, které musí být naplněny a tyto podmínky musí být splněny současně.⁸³

Jednou ze základních skutečností rozvodu bez zjišťování příčin je souhlas obou manželů. Návrh na rozvod může podat jeden z manželů, přičemž druhý z nich se musí připojit, a to již v okamžiku zahájení řízení nebo kdykoliv během průběhu. Pokud by se stalo, že by jeden z manželů během řízení souhlas o rozvodu odvolal, soud nadále bude postupovat jako při rozvodu se zjišťováním objektivních příčin rozvratu.⁸⁴

⁸¹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 109

⁸² MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 18

⁸³ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 112 - 113

⁸⁴ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 18

Podmínka doby trvání manželství praví, že manželství musí trvat alespoň jeden rok ke dni zahájení řízení na rozvod manželství a zároveň spolu manželé nežijí déle než půl roku. Jelikož nám ObčZ říká, že manželství je trvalý svazek, tak právě podmínka trvání manželství jednoho roku vyzdvihuje požadavek trvalosti manželství. Manželství tedy nelze rozvést ihned po jeho vzniku. Tato podmínka má za úkol zabránit neuváženým rozvodům.⁸⁵

K tomu, aby mohl soud manželství rozvést, se manželé musí dohodnout na úpravě poměrů k nezletilému dítěti po rozvodu. Tato dohoda je schvalována soudem v samostatném řízení. V praxi to znamená, že před samotným rozvodem rodičů musí být soudně určena vyživovací povinnost k dítěti, komu bude dítě svěřeno do péče i následný styk dítěte s druhým rodičem během svátků či prázdnin. V případě absence dohody o úpravě poměrů k dítěti soud manželství nerozvede.⁸⁶

Poslední podmínkou stanovenou zákonem dle § 757 ObčZ je, že „*manželé se dohodli na úpravě svých majetkových poměrů, svého bydlení, a popřípadě výživného pro dobu po tomto rozvodu.*“⁸⁷ Tyto smlouvy musí být předloženy soudu v písemné podobě s úředně ověřenými podpisy. Kromě smlouvy o vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manželi musí být výše uvedené podmínky splněny současně. V opačném případě soud takovéto manželství nerozvede a nadále bude postupovat jako při rozvodu se zjišťováním objektivních příčin rozvratu.⁸⁸

⁸⁵ a) MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 18

b) HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 112-113

⁸⁶ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 113

⁸⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník v posledním znění*

⁸⁸ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 113

7. 6 Rozvod se zjišťováním příčin rozvratu

Druhým typem rozvodu je rozvod se zjišťováním příčin rozvratu. V praxi často označován jako sporný rozvod. Tento typ rozvodu je aplikován v případech, kdy jeden z manželů s rozvodem nesouhlasí, tudíž se nepřipojí k návrhu na zahájení řízení o rozvodu. K rozvodu se zjišťováním příčin rozvratu se taktéž přistupuje v případě, že manželé nesplnili podmínky nebo některou z podmínek smluveného rozvodu.⁸⁹

V tomto okamžiku soud zjišťuje příčiny rozvratu, a zda je manželství hluboce a trvale rozvráceno. Jak jsem již uváděla, příčiny rozvratu manželství mohou být objektivního i subjektivního charakteru. V důsledku soudního řízení o rozvodu se prokazují např. nevěry jednoho z manželů, finanční a sexuální neshody, rozdílnost povah či zájmů nebo alkoholismus, přičemž důkazní břemeno rozvratu manželství nese manžel, který návrh podal. Negativní příčiny rozvratu manželství, jako je právě nevěra (subjektivní charakter), mohou mít vliv na rozhodování soudu v rámci majetkového vypořádání nebo vyživovacích povinností k rozvedenému manželovi.⁹⁰

V tomto případě také platí, že soud manželství nerozvede, pokud manželé nepředloží pravomocné rozhodnutí soudu o úpravě poměrů k nezletilým dětem.

Manželství zaniká pravomocným rozhodnutím soudu o rozvodu manželství.

⁸⁹ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 18 - 19

⁹⁰ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 19

7.7 Rozvod s tvrdostní klauzuli, ztížený rozvod

I přes to, že je prokázáno, že je soužití manželů rozvráceno, tedy byl-li prokázán kvalifikovaný rozvrat manželství, soud může dojít k závěru, že existují důvody, pro které nemůže manželství být rozvedeno s ohledem na tvrdostní klauzuli.

Tyto důvody nalezneme v § 755 odst. 2 písm. a) a b) ObčZ.

Pokud mají manželé nezletilé dítě, které nenabylo plné svéprávnosti, manželství nemůže být rozvedeno, jelikož by to bylo v rozporu se zájmy tohoto dítěte. Jako příklad mohu uvést případ těžce postiženého dítěte, které vyžaduje péči obou rodičů a jeho léčba je velkou finanční zátěží. Zájem dítěte se zjistí na základě dotazu u opatrovníka jmenovaného soudem (§ 755 odst. 2 písm. a).⁹¹

„I když nelze předpokládat, že nepovolení rozvodu zabrání jednomu z rodičů v odchodu od rodiny, bude druhý rodič pečující o postižené dítě alespoň chráněn majetkově, tj. nárokem na stejnou životní úroveň obou manželů.“⁹²

V § 755 odst. 2 písm. b) se hovoří, že návrhu na rozvod, s nímž nesouhlasí manžel, *„který se na rozvratu manželství porušením manželských povinností převážně nepodílel, a kterému by byla způsobena zvláště závažná újma s tím, že mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství.“⁹³* Jako příklad můžeme uvést nemocného partnera, který se na rozvratu manželství nepodílel a vzhledem k tomu, že není schopen se sám o sebe postarat, by mu vznikla závažná újma. V tomto případě soud manželství nerozvede. Výjimkou je, pokud by manželé spolu nežili déle než 3 roky.⁹⁴

⁹¹ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 19

⁹² VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. 1.vyd. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o. 2003. ISBN 80-86432-48-3. str. 143

⁹³ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 19

⁹⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník v posledním znění*

7. 8 Právní následky zrušení manželství rozvodem

Některé právní následky zániku manželství jsou společné všem způsobům zániku manželství, jiné se liší podle okolnosti, zda manželství zaniklo smrtí nebo prohlášením manžela za mrtvého nebo zda bylo zrušeno rozvodem.⁹⁵

Zánikem nebo zrušením manželství zanikají práva a povinnosti stanovená zákonem za dobu manželství. Je-li jeden z manželů prohlášen za mrtvého nebo manželství zaniklo smrtí, pozůstalý manžel nebo manželka nabývá status vdovec nebo vdova. Rozvedený manžel nebo manželka také nabývají nový status rozvedený či rozvedená. V důsledku zániku manželství nebo rozvodu manželství jako statusového poměru, mohou bývalý manželé, vdovec či vdova uzavřít nové manželství či registrované partnerství. Zánik manželství s sebou nese i další právní důsledky, které mají vliv na příjmení rozvedeného manžela, na vyživovací povinnost manžela, ale hlavně na majetkové právo. Zánik manželství na straně druhé může uložit vznik vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manželi.⁹⁶

7. 9 Příjmení rozvedeného manžela

„Zákon stanoví, že manžel, který přijal příjmení druhého manžela, může do šesti měsíců po rozvodu manželství oznámit matričnímu úřadu, že přijímá zpět své dřívější příjmení. To platí i tehdy, hodlá-li manžel, který přijal příjmení druhého manžela s tím, že bude ke společnému příjmení připojovat své dosavadní příjmení, popřípadě první ze svých příjmení, užívat napříště jen své dřívější příjmení (§ 759 ObčZ).“⁹⁷

⁹⁵ VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. 1.vyd. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o. 2003. ISBN 80-86432-48-3. str. 147

⁹⁶ VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. 1.vyd. Praha: Eurolex Bohemia s.r.o. 2003. ISBN 80-86432-48-3. str. 147

⁹⁷ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 120

Pokud se rozvedený manžel rozhodne užívat své dřívější příjmení, jedná tak pouze na základě své svobodné vůle, a druhý manžel nemůže za žádných okolností bývalého manžela ke změně donutit a ani zabránit.

„Ke změně příjmení dochází na základě jednostranného právního jednání rozvedeného manžela. Účinky nastávají doručením příslušnému matričnímu úřadu. Matriční úřad změnu příjmení nepovoluje ani nevydává rozhodnutí o této změně, ale pouze toto oznámení bere na vědomí.“⁹⁸

7. 10 Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manželi

Uzavřením manželství vznikají manželům určitá práva a povinnosti, mezi něž patří i vzájemná vyživovací povinnost, která trvá nejen po dobu manželství, i po celou dobu rozvodu manželství. V okamžiku nabytí právní moci rozsudku o rozvodu manželství tato vzájemná vyživovací povinnost zaniká.

Předpokladem ke vzniku vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manželi obvykle bývá odlišná životní situace. Zpravidla se jedná o situace, kdy jeden z manželů nedokáže zajišťovat své životní potřeby, nebo naopak životní úroveň jednoho z manželů je výrazně vyšší než druhého manžela.⁹⁹

Z tohoto důvodu zákon umožňuje při splnění zákonných podmínek uvedených v § 760 – 763 ObčZ jednomu z manželů nárok na přiměřenou výživu ze strany druhého manžela.

Dle § 760 ObčZ vyplývá, že *„není-li rozvedený manžel schopen sám se živit a tato jeho neschopnost má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním, má vůči němu jeho bývalý manžel v přiměřeném rozsahu vyživovací povinnost, lze-li to na něm spravedlivě požadovat, zejména s ohledem na věk nebo zdravotní stav rozvedeného manžela v době rozvodu nebo skončení péče o společné dítě rozvedených manželů.“¹⁰⁰*

⁹⁸ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 121

⁹⁹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 121

¹⁰⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník v posledním znění*

Rozsah vyživovací povinnosti a způsob poskytování výživného se řídí dohodou manželů nebo rozvedených manželů. Obsah dohody včetně formy vyplácení výživného a jeho pravidelnost záleží na svobodné vůli manželů. Manželé se mohou dohodnout na výši vyplácení výživného, které může být i vyšší než je přiměřená výše, kterou by v případě soudního řízení stanovil soud. Forma dohody je tak nejjednodušší a nejrychlejší způsob stanovení výživného bez zásahu soudu. Manželé se mohou dohodnout, že právo na výživné nahradí tzv. odbytým. Jedná se o jednorázovou částku, při jejímž vyplacení právo na výživné druhému manželovi zaniká.¹⁰¹

V případě, že se manželé neshodnou na vyživovací povinnosti, bude o jejím přiznání a výši rozhodovat soud, který bude zjišťovat majetkové poměry každého z manželů. Na rozdíl od dohody, která zachovává princip smluvní volnosti, bude soud rozhodovat o přiměřeném výživném.¹⁰²

Klíčovým předpokladem pro uplatnění výživného mezi rozvedenými manželi je tzv. stav odkázanosti, kdy jeden z manželů není schopen se živit sám a tato neschopnost má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním. Příkladem je pečující manžel o invalidní dítě, které vyžaduje nepřetržitou péči a z toho důvodu si nemůže zajistit zaměstnání nebo dlouhodobá péče o děti během manželství, během něhož dotčený manžel ztrácí potřebnou kvalifikaci. Zákon stanovil, že u výše uvedených případů může rozvedený manžel požadovat přiměřené výživné, nicméně pouze v souladu s dobrými mravy a to s ohledem na jeho věk a zdravotní stav. Rozvedený manžel tedy nemá nárok na výživné, které by mu zajišťovalo stejnou životní i kulturní úroveň jako za doby trvání manželství.¹⁰³

Zákon uvádí i další kritéria pro vznik a stanovení výše výživného. Soud u rozvodového řízení přihlíží k délce manželství, jak dlouho rozvedené manželství trvalo a jak dlouho je manželství rozvedeno. V případě, že se jedná o bezdětné manželství, které zaniká z důvodu nesouladu zájmů a povah, soud

¹⁰¹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 121 - 125

¹⁰² MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 10

¹⁰³ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 10

takovouto žádost o výživné obvykle zamítá, ačkoli i zde mohlo ke ztrátě kvalifikace nebo pracovní kariéry dojít z důvodu ohledu na druhého manžela a tudíž v důsledku manželství.¹⁰⁴

Dalším důvodem nepřiznání výživného rozvedenému manželovi je, že si rozvedený manžel nezaopatřil přiměřené zaměstnání a nebránila mu v tom závažná překážka. Přiznání výživného by v tomto případě bylo v rozporu s dobrými mravy. Ani v případě, že si rozvedený manžel může výživu zajistit pomocí hospodaření s vlastním majetkem, nebývá výživné přiznáno a také není možné, aby rozvedený manžel žádal o výživné v případě, že v důsledku svého nezodpovědného či nákladného chování o svůj majetek přišel.¹⁰⁵

Při rozhodování o přiznání výživného se klade důraz na to, zda a jak se rozvedený manžel podílel na společné péči o rodinnou domácnost. U případů, kdy manželé spolu před rozvodem nežijí, je posuzování práva na výživu jednoduché. V opačném případě bývá dokazování společné péče o domácnost složité. Dalším typickým příkladem, kdy není možné, aby rozvedený manžel žádal o výživné, je skutečnost, že se dopustil trestného činu proti bývalému manželovi nebo osobě mu blízké. Soud může přihlídnout i k jiným okolnostem, kdy výživné nebude přiznáno. Jedná se o případy jako je domácí násilí, gamblerství nebo drogová závislost.¹⁰⁶

Za určitých okolností zákon umožňuje rozšířit rozsah vyživovací povinnosti, kdy může být stanovena vyživovací povinnost v rozsahu stejné životní úrovně obou manželů i po rozvodu. Jedná se o tzv. sankční výživné. K přiznání sankčního výživného může být pristoupeno v případech, kdy se manželé na rozvodu nedohodli, nebo jeden z manželů nesouhlasil se zánikem manželství,

¹⁰⁴ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 11

¹⁰⁵ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 11

¹⁰⁶ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 123

a jestliže tento manžel rozvod svým chováním nezapříčinil a byla mu rozvodem způsobená závažná újma.¹⁰⁷

„Závažná újma může být osobního i majetkového charakteru. Při posuzování stavu odkázanosti bývalého manžela musí oprávněný manžel doložit vznik závažné újmy způsobené rozvodem. Soud rovněž při přiznání a určení výše sankčního výživného přihlédne k schopnostem a majetkovým poměrům bývalých manželů soud bude zkoumat jak poměry povinného, tak i oprávněného. Nelze opomenout ani příčiny rozvratu manželství nebo i kritérium dobrých mravů.“¹⁰⁸

„V případě, že soud přizná nárok oprávněného manžela na výživné v rozsahu stejné životní úrovně po rozvodu manželství, je nutné, aby soud stanovil i dobu, během které musí být sankční výživné poskytováno. Zákon přiznává výživné v rozsahu stejné životní úrovně po dobu okolnostem přiměřenou, nejdéle však na tři roky od rozvodu manželství. Sankční výživné nelze přiznat bývalému manželovi, který se vůči druhému manželovi dopustil jednání naplňující znaky domácího násilí, a to, ani když by splňoval podmínky pro jeho přiznání.“¹⁰⁹

Právo na výživné zaniká, pominou-li důvody, pro něž bylo přiznáno. Nárok na výživné pro bývalého manžela zaniká uplynutím doby, pro kterou bylo soudem přiznáno, nebo nabytím schopnosti oprávněného manžela se sám živit nebo v případě, že oprávněný manžel uzavře nový sňatek či registrované partnerství.¹¹⁰

¹⁰⁷ Maurlegal.cz. *Výživné mezi rozvedenými manžely* [online]. [cit. 10. 1.2022]. Dostupné z: <https://www.maurlegal.cz/cs/poradna/prakticke-rady-a-zkusenosti/vyzivne-mez-rozvedenymi-manzely/a-150/>

¹⁰⁸ Maurlegal.cz. *Výživné mezi rozvedenými manžely* [online]. [cit. 10. 1.2022]. Dostupné z: <https://www.maurlegal.cz/cs/poradna/prakticke-rady-a-zkusenosti/vyzivne-mez-rozvedenymi-manzely/a-150/>

¹⁰⁹ Maurlegal.cz. *Výživné mezi rozvedenými manžely* [online]. [cit. 10. 1.2022]. Dostupné z: <https://www.maurlegal.cz/cs/poradna/prakticke-rady-a-zkusenosti/vyzivne-mez-rozvedenymi-manzely/a-150/>

¹¹⁰ Maurlegal.cz. *Výživné mezi rozvedenými manžely* [online]. [cit. 10. 1.2022]. Dostupné z: <https://www.maurlegal.cz/cs/poradna/prakticke-rady-a-zkusenosti/vyzivne-mez-rozvedenymi-manzely/a-150/>

7. 11 Bydlení po zániku manželství

Zákon poskytuje ochranu jak rozvedenému, tak i pozůstalému manželovi. Soud upřednostňuje dohodu mezi rozvedenými manželi. Dohoda o otázce bydlení po rozvodu může být zakotvena v předmanželské nebo v předrozvodové smlouvě či se může jednat o smlouvu uzavřenou po rozvodu.¹¹¹

Zákon taktéž pamatuje na situace, kdy manželství zaniklo smrtí nebo prohlášením za mrtvého. V § 766 ObčZ se hovoří *„Zaniklo-li manželství smrtí manžela a manželé měli společné nájemní právo k domu nebo bytu, v němž se nacházela jejich rodinná domácnost, zůstane nájemcem bytu pozůstalý manžel. Svědčilo-li manželům k domu nebo bytu společně jiné závazkové právo, zůstane oprávněným pozůstalý manžel. Zaniklo-li manželství smrtí manžela a nájemní právo k domu nebo bytu, v němž se nacházela rodinná domácnost manželů, měl jen jeden z nich, použijí se ustanovení o nájmu bytu.“*¹¹²

V případě, že se manželé nedohodnou, o věci rozhoduje ve sporném řízení soud, ale až v okamžiku pravomocného rozhodnutí soudu o rozvodu. Taktéž je zde předpoklad, že oba manželé chtějí tuto nemovitost trvale obývat. ObčZ stanovil pravidla, podle kterých bude řízení vedeno. Nejdůležitější prvkem pro rozhodnutí soudu je, na základě jakého právního důvodu manželé bydleli.¹¹³

Pokud mají manželé k bytu či domu, kde se nacházela jejich rodinná domácnost stejné nebo společné právo, zruší soud právo toho z manželů, na kterém z manželů lze spravedlivě žádat, aby byt či dům opustil. Soud primárně rozhoduje zejména podle toho, komu byla svěřena péče o nezletilé, nesvéprávné dítě. Dále ve svém rozhodnutí přihlíží k příčinám rozvratu manželství, k majetkovým poměrům a zdravotnímu stavu manželů a v neposlední řadě zohledňuje, jak se manželé zasloužili o získání bytu.¹¹⁴

¹¹¹ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 125

¹¹² Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník v posledním znění*

¹¹³ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 12

¹¹⁴ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 12

V souvislosti s odejmutím práv jednoho z manželů k nemovitosti, může být soudně přiznána tzv. náhrada za ztrátu práva bydlení, např. zajištění náhradního bydlení druhým manželem, jemuž byla nemovitost ponechána. V tomto případě platí, že dokud mu manžel náhradní bydlení nezajistí, je i nadále oprávněn nemovitost využívat. Tato ochrana není časově omezena. Pokud by soud náhradu za ztrátu práva bydlení nepřiznal, manžel, kterému bylo právo na bydlení odepřeno, může po dobu maximálně jednoho roku byt či dům užívat.¹¹⁵

*„Po dobu existence práva bydlení platí, že jestliže je nemovitost k bydlení rozvedených manželů nebo rodiny nezbytně potřeba, musí se manžel, který je oprávněn s nemovitostí nakládat zdržet všeho, co by mohlo bydlení znemožnit nebo ohrozit.“*¹¹⁶

Z logiky věci vyplývá, že tento manžel nemůže bez souhlasu druhého manžela nemovitost prodat či pronajmout. Může to udělat jen tehdy, pokud by zajistil druhému manželovi nebo rodině srovnatelné bydlení. V souvislosti se zrušením práva na bydlení jednoho manžela, kterému bylo svěřeno do péče nezletilé dítě, může tento manžel požádat soud o založení věcného břemene ve svůj prospěch a to na nemovitost, v níž doposud bydlel, do doby, dokud dítě nabude schopnosti samo se živit.¹¹⁷

V praxi nalezneme i případy, kdy manželé nemají stejné nebo společné právo k nemovitosti, a právo jednoho z nich je tedy větší. Může jít například „o *výlučné vlastnictví jednoho z manželů* či *výlučné oprávnění užívat obydlí z titulu spoluvlastnického práva nebo závazkového práva, výlučného nájmu, resp. společného nájmu bez společného členství v bytovém družstvu.*“¹¹⁸ Jestliže tedy v tomto případě nedojde k uzavření dohody o právu na bydlení, soud na návrh

¹¹⁵ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 12

¹¹⁶ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 12

¹¹⁷ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 12 -13

¹¹⁸ HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. str. 126

jednoho manžela může přistoupit k rozsudku vystěhování a rozvedený manžel nemá právo na zajištění bytové náhrady.¹¹⁹

Manžel, který se má z bytu vystěhovat a bylo mu svěřeno do péče nezletilé dítě, může požádat soud o založení věcného břemene ve svůj prospěch do doby, dokud dítě nabude schopnosti samo se žít. V tomto případě je zde stanovena povinnost úhrady nájemného.¹²⁰

7. 12 Majetková práva a povinnosti při zániku manželství

Problematika majetkového práva je řešena v § 764 a § 765 ObčZ. Z logiky věci vyplývá, že po zániku manželství je nutností, aby byla vyřešena i majetková práva rozvedených manželů.

V ustanovení § 764 ObčZ jsou řešena majetková práva manželství, které zaniklo v důsledku smrti jednoho z manželů nebo byl-li manžel prohlášen za mrtvého. V takovémto případě jsou majetková práva a povinnosti posuzována v dědickém řízení. V rámci dědického řízení se posuzuje poslední vůle zemřelého, kterou mohl ještě za svého života ohledně svého majetku pro případ smrti učinit. V případě neexistence těchto pokynů se postupuje dle obecných pravidel v § 742, s výjimkou § 742 odst. 1 písm. c), pokud se pozůstalý manžel nedohodl s dědici jinak.¹²¹

Ustanovení § 765 se vztahuje na případy, kdy k zániku manželství došlo na základě rozvodu, nebo manželství bylo prohlášeno za neplatné, či manželství zaniklo v důsledku změny pohlaví manžela. U tohoto typu zániku manželství se majetková práva a povinnosti řídí dohodou manželů nebo rozvedených manželů. V případě, že mezi bývalými manželi není dohoda možná, může kterýkoli z nich podat návrh na vypořádání rozhodnutím soudu. Nevypořádá-li se majetek manželů do tří let od nabytí právní moci rozsudku o rozvodu

¹¹⁹ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 13

¹²⁰ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5. str. 13

¹²¹ Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník v posledním znění*

a ani jeden z nich nepodá návrh na vypořádání, dojde k vypořádání majetku automaticky na základě zákonné domněnky dle § 741 ObčZ.¹²²

¹²² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění

8. Vývoj sňatečnosti v letech 2010- 2020

V této kapitole se budu věnovat vývoji sňatečnosti a rozvodovosti v České republice za dané časové období a to konkrétně v letech 2010 - 2020. Cílem této statistiky bude zhodnocení, zda pandemie nemoci Covid-19 měla zásadní vliv na pokles či nárůst sňatečnosti a zániku manželství jako takového. Tabulka č. 1. představuje celkový počet uzavřených a zaniklých manželství.

Z uvedené tabulky je zřejmé, že počty nově uzavřených manželství jsou podstatně nižší než počet nově zaniklých manželství, přičemž u manželství zaniklých smrtí, převládá vyšší úmrtnost u mužů a to po celou dobu sledovaného období. Do roku 2015 se celkové počty sňatků pohybovaly v rozmezí 45 tisíc až 50 tisíc. V letech 2016 – 2019 dochází k zvýšení počtu uzavření manželství s celkovým počtem 54 870.

Tabulka 1

Rok	Sňatky	Zaniklá manželství rozvodem	Zaniklá úmrtím muže	Zaniklá úmrtím ženy	Zaniklá manželství celkem	Čistý přírůstek	Rozvodem %	Úmrtím muže v %	Úmrtím ženy v %	Čistý přírůstek manželství na 1000 obyvatel
2010	46 746	30 783	30 302	11 340	72 425	-25 679	42,5	41,8	15,7	-2,4
2011	45 137	28 113	30 070	11 232	69 415	-24 278	40,5	43,3	16,2	-2,3
2012	45 206	26 402	30 121	11 418	67 941	-22 735	38,9	44,3	16,8	-2,2
2013	43 499	27 895	30 376	11 382	69 653	-26 154	40,0	43,6	16,3	-2,5
2014	45 575	26 764	29 525	10 693	66 982	-21 407	40,0	44,1	16,0	-2,0
2015	48 191	26 083	30 249	11 346	67 678	-19 487	38,5	44,7	16,8	-1,8
2016	50 768	24 996	29 749	10 935	65 680	-14 912	38,1	45,3	16,6	-1,4
2017	52 567	25 755	30 278	11 363	67 396	-14 829	38,2	44,9	16,9	-1,4
2018	54 470	24 313	30 647	11 530	66 490	-12 020	36,6	46,1	17,3	-1,1
2019	54 870	24 141	30 279	11 602	66 022	-11 152	36,6	45,9	17,6	-1,0
2020	45 415	21 734	35 231	12 904	69 869	-24 454	31,1	50,4	18,5	-2,3

Zdroj: Český statistický úřad. *Sňatky a bilance manželství v letech 1920–2020* [online]. [cit. 20. 2. 2022]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/142756966/130055210405.pdf/f4ea351a-70d0-4707-b30e-d7d23ce74e2a?version=1.1>

Rostoucí tendence sňatečnosti v roce 2020 ovlivnila přijatá vládní opatření v souvislosti s pandemií nemoci Covid-19. V březnu 2020 byl na území České republiky vyhlášen nouzový stav a protipandemická opatření, která významným

způsobem zasáhla do života lidí. Od 16. 3. 2020 platil úplný zákaz hromadných akcí, který se týkal i sňatečných obřadů. Výjimka byla udělena pouze svatbě, která se konala z důvodu ohrožení života snoubence.

Od 20. 4. 2020 došlo k pozvolnému rozvolňování, kdy vláda opětovně umožnila konání malých svateb, ale pouze s omezeným počtem deseti osob, přičemž se do tohoto počtu započítávali oddávající i fotografové. Mezi vládou stanovené podmínky patřilo dodržování odstupů, hygiena rukou, povinná ochrana nosu a úst s výjimkou snoubenců apod. Plánování svatebního obřadu není krátkodobou a jednoduchou záležitostí. Snoubenci si vybírají mezi církevním a občanským sňatkem, který se bude konat v určitý den na konkrétním místě. V důsledku těchto opatření se snoubenci mohli rozhodnout, zda plánovanou svatbu zrušit či odložit, přičemž museli brát v úvahu, že odložení či zrušení svatebního obřadu s sebou nese určité finanční ztráty.

Z dat Českého statistického úřadu vyplývá, že od roku 2010 měla míra sňatečnosti, vyjma roku 2013, rostoucí tendenci. Propad sňatečnosti vidíme v roce 2020, kdy v důsledku pandemie nemoci Covid-19 a vládních opatření dochází k poklesu. Oproti roku 2019 bylo uzavřeno o 9455 méně sňatků, z čehož lze usuzovat, že pandemie nemoci Covid-19, měla negativní vliv na stoupající trend vývoje sňatečnosti.

Pandemie nemoci Covid-19 dle mého názoru měla a má dopad na zánik manželství, i když dle statistiky zániku manželství rozvodem má v České republice, mimo roku 2013 spíše klesající tendenci. Pandemie nemoci Covid-19 velice razantně ovlivnila naše životy. V případě rozvodovosti se domnívám, že uplynulý minulý rok se do statistik zániku manželství teprve výrazně projeví. Z důvodu vyhlášení nouzového stavu byla omezena činnost veřejné správy, v tomto případě činnost soudů, které musely odložit ještě nedořešené případy, a proto nová jednání o rozvodu manželství jsou nařizována na dlouhé termíny dopředu.

9. Úvahy de lege ferenda

Jak již jsem již uvedla ve své práci na jiném místě, kredit manželství jako takového je stále velmi vysoký.

Současná právní úprava nám v § 655 OBčZ říká, že manželství je trvalý svazek muže a ženy. Tento princip manželství platil na našem území a celé Evropě po staletí. Současný rychlý vývoj společnosti přináší změny i do tak tradičního svazku jako je manželství, tak jak bylo po staletí chápáno a přijímáno, a to změny dříve nemyslitelné.

Neboť mezi námi žijí spoluobčané, kterým je právo uzavřít manželství ze své úplné a svobodné vůle, tak jak ji cítí, odepřeno. Mám na mysli páry stejného pohlaví, o jejichž právu uzavřít plnohodnotné manželství se vede široká diskuze a to zejména v západním světě, tedy i v České republice.

V těchto diskuzích se střetávají dva proudy, konzervativní a liberální. Konzervativní proud argumentuje tradičním účelem manželství, tj. založením rodiny a výchovou dětí, liberální proud namítá, že homosexuální partneři si mohou děti osvojit, a i heterosexuální manželství bývají z různých důvodů bezdětná.

Otázka zní, zda by povolení manželství pro osoby stejného pohlaví oslabilo pozici tradiční rodiny. Myslím si, že představa tradiční rodiny v minulosti je silně idealizována. Lidé o ní mluví s obdivem, ale nikdo již nechce žít spoután konvencemi a předsudky a nemožností úniku z rodiny navenek spořádané, ve které ale ve skutečnosti její členové nějakým způsobem trpí.

Tradiční rodina, tak jak je chápána dnes, je v ideálním případě tvořena rodiči a dětmi, kteří se všichni navzájem respektují a vycházejí vstříc svým potřebám, ale jak víme představa ideálu má v realitě ke skutečnosti v mnoha případech velmi daleko.

Tyto vztahy a potřeby jsou ale výlučně soukromou věcí a možnost rozvodu a dalšího vztahu je stále možná, jak vidíme na počtu rozvodů ve společnosti. Velmi často vidíme rodiny složené z partnerů, kteří jsou již v dalším manželství,

děti z předchozích vztahů obou partnerů a dalšího společného dítěte. Takové rodiny mají k představě tradiční rodiny velmi daleko, přesto jsou rodinami plnohodnotnými a mohou být z hlediska lidských vztahů velmi kvalitní.

Pokud by tedy k uzákonění manželství párů stejného pohlaví došlo, dle mého názoru uznání těchto svazků tradiční rodinu v nějakém jejím archaickém smyslu ohrozit nemůže a nemůže ohrozit ani moderní heterosexuální rodinu, protože na ni neklade žádné nároky ani ji nijak neomezuje.

Naopak pro homosexuální páry by uzákonění manželství znamenalo jejich plnohodnotné uznání většinovou společností, neboť účelem manželství je i vzájemná podpora a pomoc, ekonomická jistota a sociální status a z tohoto hlediska je jisté, že homosexuální páry jsou nemožností uzavřít manželství oproti většinové populaci znevýhodněny.

Osobně jsem pro uzákonění těchto manželství i z hlediska lidské důstojnosti a emocionálního hlediska párů stejného pohlaví. Touto úvahou docházím k názoru, že jedinou překážkou k uzákonění manželství pro páry stejného pohlaví je silný odpor ke změně dogmatu a chápu, že pro konzervativně uvažující jedince přijmout tuto změnu není lehké.

Osobně si myslím, že nás čeká na toto téma ještě mnoho debat a diskuzí ve veřejném i politickém prostoru a že Česká republika k uzákonění manželství se všemi právy a povinnostmi pro osoby stejného pohlaví v budoucnu přistoupí a připojí se tak k 30 státům světa, které již tato manželství uzákonily.¹²³

Dalším účelem manželství je ale vzájemná podpora a pomoc, ekonomická jistota a sociální status a z tohoto hlediska je jisté, že homosexuální páry jsou nemožností uzavřít manželství oproti většinové populaci znevýhodněny.

Osobně si myslím, že Česká republika k uzákonění manželství se všemi právy a povinnostmi pro osoby stejného pohlaví v budoucnu přistoupí.

¹²³ Queergeography.cz. *Rovnost manželství ve světě*. [online]. [20. 2. 2022] Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se snažila ve stručnosti dotknout všech aspektů institutu manželství, jehož problematika se dotýká v nějakém ohledu každého z nás. Moje práce je psána zcela z pohledu formálních náležitostí, které je třeba splnit a dodržet při uzavírání manželství i při jeho zániku.

Problematika rodinného práva byla před přijetím nového občanského zákoníku rozdrobena v předešlém občanském zákoníku a v ZoR. Obě právní normy byly s nabytím účinnosti nového občanského zákoníku zrušeny.

V první kapitole jsem se lehce dotkla historie manželství v českých zemích počínaje právní úpravou obecného zákoníku občanského, jehož význam byl po dlouhou dobu na našem území zásadní, a dále dalších zákonů, které rodinné právo a manželství měnily a upravovaly.

Účel manželství, jak je definován zákonem, je velice stručný, ale existuje množství důvodů a očekávání, pro které lidé do manželství vstupují. Jiná očekávání mohou mít mladí lidé, kteří vstupují do manželství s myšlenkou založení a budování rodiny, jiná očekávání mohou mít starší lidé, kteří vstupují do manželství s myšlenkou manželského společenství. Počet rozvodů signalizuje, že očekávání, která lidé od manželství mají, často nejsou naplněna, jistě je toto zjištění bolestné, zvláště v rodinách s nezletilými dětmi a přináší s sebou mnohé praktické problémy. I z toho důvodu je mnoho párů preferuje soužití beze sňatku, které zákon nijak neupravuje a neochraňuje a řídí se pouze dohodou konkrétního páru. Taková forma soužití je svobodným rozhodnutím každého jedince, stejně jako vstup do manželství a je společností zcela přijímána bez jakýchkoli předsudků. V praxi ovšem vídáme, že hlavně v případě dlouhodobých nesezdaných vztahů po úmrtí jednoho z partnerů zůstane druhý partner zcela bez ochrany zákona např. v oblasti bydlení a oblasti ekonomické, bez možnosti dědictví po manželovi nebo bez nároku na vdovský důchod. Z tohoto důvodu si myslím, že manželství jako institut má v tomto případě nezpochybnitelný význam.

Možnost rozvodu, která se stala běžnou součástí našich životů, je podle mého názoru také zcela v pořádku. Do manželství by měli lidé vstupovat svobodně po zralé úvaze jako k závažnému životnímu kroku. Zároveň možnost svobodně změnit toto rozhodnutí je nezpochybnitelná, neboť nelze nikoho nutit k životu v manželství, ve kterém v nějakém ohledu trpí. Zcela souhlasím s tím, že ačkoliv manželství i rozvod jsou záležitostmi soukromou, je třeba v případě rozvodu ochránit rozhodnutím soudu zájmy nezletilých dětí nebo slabšího z manželů.

Ve druhé kapitole pak uvádím všechny povinné kroky, které je třeba učinit pro vznik manželství. Tyto kroky stanovuje zákon a nemyslím si, že by z tohoto hlediska byla nutná nějaká změna. Požadavky zákona jsou logické, komplexní, dostačující a splňují svůj účel. Z těchto kroků je jediný nepovinný, a to zasnoubení. Nicméně z hlediska společenského je to krok radostný a proto široce rozšířený.

Nejběžnější formou sňatku je sňatek občanský, asi 10% sňatků v České republice se koná formou církevního sňatku. Podle mého názoru je v pořádku, že novela zákona z roku 1992 vrátila církevní sňatek na roveň občanskému sňatku, neboť není důvod upírat snoubencům, pro které je důležité uzavřít sňatek v rámci své církve, toto právo. Další formy sňatku, které umožňuje náš právní řád, tj. uzavření manželství zástupcem nebo v přímém ohrožení života jsou naprosto výjimečné a musím říci, že jsem s nimi dosud nesetkala. Nicméně jistě existují snoubenci v situaci, kdy tyto formy sňatků využijí a je dobře, že v našem právním řádu tyto možnosti existují, stejně jako možnost uzavření manželství v cizině, která se podle mého názoru využívá více.

Čtvrtá kapitola pojednává o právech a povinnostech manželů. Tato práva a povinnosti jsou pro většinu lidí samozřejmostí, nicméně se mohou stát v případě nefunkčního manželství předmětem sporů. Za nejdůležitější v tomto bodě považuji vzájemný respekt a péči o děti. Dodržování ostatních manželských povinností, jak je definuje zákon, jako společné žití, věrnost nebo vzájemná pomoc je podle mého názoru zcela soukromou věcí manželského páru a není v kompetenci žádné další osoby nebo zákona jejich dodržování řešit.

V páté kapitole jsou uvedeny překážky vzniku manželství. Tyto překážky striktně stanovuje zákon a jejich porušení má za následek zdánlivost nebo neplatnost manželství. V některých případech lze tyto vady manželství odstranit konvalidací, jiné jsou naprosto nepřipustné. Myslím, že v tomto bodě zákon mluví jasně a není zde prostor pro námitky nebo diskuzi.

V šesté kapitole popisují pojem zdánlivého manželství a vznik neplatného manželství a rozdíl mezi nimi. Myslím, že případy takto vzniklých manželství jsou naprosto vzácné a většina lidí se s nimi ve svém životě neseťká. Předoddavkové řízení podle mého názoru takto vzniklá manželství poměrně spolehlivě vylučuje.

V předposlední kapitole se zabývám zánikem manželství, a to všemi způsoby, které náš právní řád zná a také právními následky zániku manželství.

Nejběžnější formou zániku manželství je zánik manželství úmrtím, a to častěji muže, následuje zánik manželství úmrtím ženy. Třetí důvod je zánik manželství rozvodem a pak následují méně časté příčiny zániku manželství, zánik manželství prohlášením za mrtvého nebo zánik manželství změnou pohlaví.

Zánik manželství ať již úmrtím nebo rozvodem s sebou přináší nelehké problémy, které musí pozůstalý nebo rozvedený manžel řešit. V případě rozvodu, a to zejména v případě rozvodu se zjišťováním příčin rozvratu, stát vstupuje do sféry manželství prostřednictvím soudu a to v první řadě s ohledem na nezletilé děti, ale samozřejmě i v případě sporů o majetek nebo sporů o bydlení. Každý tento případ je individuální, takže zde si netroufám generalizovat.

V poslední, osmé kapitole jsou informace ohledně vývoje sňatečnosti a rozvodovosti v letech 2010 – 2020 v České republice. Počet lidí, kteří žijí v manželství, postupně klesá, možná i díky soužití nesezdaných párů, které bylo zmíněno výše. Tato soužití nejsou nikde statisticky evidovaná. Podíl rozvodů z celkového počtu zaniklých manželství postupně klesá, od zhruba 40% rozvodů na počet zaniklých manželství v roce 2010 až ke zhruba 30% rozvodů na počet zaniklých manželství v r. 2020. Jiná čísla vidíme, když porovnáme počty sňatků

a počty rozvodů, podíl rozvodů k počtu uzavřených sňatků sice také postupně klesá, ale stále dosahuje k téměř 50%.

V úvodu své práce jsem uvedla, že manželství není z důvodu ekonomického a sociálního tak důležité jako v minulosti a klesající čísla počtu párů žijících v manželství to ukazují. Nicméně si myslím, že manželství má stále lidem co nabídnout, kromě manželských práv – sociální status například. Myslím, že pro lidi je stále důležité být manželem nebo manželkou a být na to hrdí. Jistě i to je důvod proč by naši spoluobčané, homosexuální a lesbické páry, které zatím manželství uzavírat nemohou, možnost uzavřít plnohodnotné manželství uvítaly. A proto si myslím, že institut manželství bude pro většinu lidí důležitý vždy a dle mého názoru se dočkáme i jeho rozšíření, jak popisuji v úvaze de lege ferenda.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje

1. HRUŠČÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a kol. *Rodinné právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9.
2. NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4.
3. PLECITÝ, Vladimír a Josef SALAČ. *Základy rodinného práva*. 1. vyd. Praha: EUROUNION, 2001. ISBN 80-7317-002-7.
4. MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5.
5. VESELÁ, Renata a kol. *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. 1.vyd Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-48-3.
6. RADVANOVÁ, Senta, Michaela ZUKLÍNOVÁ: *Kurz občanského práva, instituty rodinného práva*. 1.vyd. Praha: C. H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-182-2.
7. KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné. Vyživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. 1.vyd. Praha: Leges, 2011, ISBN 978-80-87212-84-4.
8. SALAČ, Jaroslav Salač. *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu*. 1.vyd.Praha: C. H. Beck, 2000. ISBN 80-7179-349-3.

Právní předpisy

1. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České Republiky, ve znění pozdějších předpisů o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti
2. Zákon č. 3/ 2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů
3. Zákon č. 301/ 2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů

4. Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník v posledním znění
5. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
8. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů
9. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

1. Zakonyprolidi.cz: *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v posledním znění* [online]. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89?text=6872>.
2. Zakonyprolidi.cz: *Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů*. [online]. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-301>
3. Zakonyprolidi.cz: *Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.* [online]. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
4. Zakonyprolidi.cz: *Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů* [online]. [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115>
5. PAVELKOVÁ ČEVELOVÁ, Zuzana, 100+1, *Historie manželství v Čechách: Jaký byl recept na domácí štěstí?* [online] 2018 [20. 1. 2022]. ISSN 1804-9907. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/historie-manzelstvi-v-cechach-jaky-byl-recept-na-domaci-stesti>
6. Wikipedie.cz, *Rozluka*. [online]. [20.1.2022]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Rozluka>

7. Fulsoft.cz.: *Komentář zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 29.* [online]. [20. 2. 2022]. <https://www.fulsoft.cz/33/komentar-zakona-89-2012-sb-obcansky-zakonik-29-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EtuvCojfP1DmnWo4O-18zWMDdNk9dhgAQ/>
8. Maurlegal.cz. *Výživné mezi rozvedenými manžely* [online]. [cit. 10. 1.2022]. Dostupné z: <https://www.maurlegal.cz/cs/poradna/prakticke-rady-a-zkusenosti/vyzivne-mezi-rozvedenymi-manzely/a-150/>
9. Český statistický úřad. *Sňatky a bilance manželství v letech 1920 – 2020* [online]. [cit. 20. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142756966/130055210405.pdf/f4ea351a-70d0-4707-b30e-d7d23ce74e2a?version=1.1>
10. Queergeography.cz. *Rovnost manželství ve světě.* [online]. [20. 2. 2022] Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/sexualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/>